ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 19

Helyi egyetemi hallgatók tudása és véleménye Románia EU-csatlakozási folyamatáról

DR. HARIS JOSEF[1] – INCZE RÉKA[2]

Bevezetés

Jelenleg bővelkedünk általános információkban Románia EU-csatlakozását illetően. Ellenben néhány konkrét témakörben még hiányok tapasztalhatók, így például kevés adatunk van a „hétköznapi" állampolgárok tájékozottságáról és véleményéről.

A román kormány 1995-ben nyújtotta át az EU-nak a csatlakozási kérelmét, de a tárgyalások csak 2000-ben kezdődtek meg. Az Európai Bizottság 2005-ben tette közzé Románia Összefoglaló Vizsgálati Jelentését, mely bemutatja a már elért eredményeket, valamint a még végrehajtandó intézkedéseket, amelyek együttesen biztosítják a csatlakozást.

Jelen esettanulmányban nem állt szándékunkban részletezni a fentebb említett csatlakozási folyamatot, és jóslásokba sem bocsátkoztunk a 2007-es csatlakozást illetően. Mi a helyi egyetemisták véleményét és tájékozottságát tanulmányoztuk, és a továbbiakban ezt a kis, kérdőívekre alapozott kutatást mutatjuk be.

A kérdőív 11 kérdést tartalmaz, ebből 6 zárt, 5 pedig nyitott (1. Függelék). A kapott eredmények feldolgozásánál a Microsoft Office Excel programot használtuk. Összesen 69 hallgatót kérdeztünk meg két egyetemről: Babes–Bolyai Tudományegyetem (Kolozsvár) és Szent István Egyetem (Gödöllő–Nyárádszereda). A válaszadók önértékelést mutató, illetve tudást tükröző válaszai egyaránt azt jelzik, hogy a fiatalok EU-ismerete nem teljes (még). Az EU-csatlakozás/bővítés folyamatára a pozitív vélekedés a jellemző, noha aggódás és kritika cseng ki egyes válaszokból.

Az alábbiakban vizsgáljuk meg az egyetemisták véleményét és tájékozottságát, a kérdőívekre adott válaszok és azok elemzése alapján.

1. Mi a hallgatók általános véleménye az EU-ról?

„Mire gondol ELSŐSORBAN, amikor azt hallja, hogy *Európai Unió*?" – Ezzel a nyílt kérdéssel érdeklődtünk a hallgatók általános véleményéről. Egyesek nem konkrét intézmény-

[1] Tudományos munkatárs, Hohenheim Egyetem, Mezőgazdasági Társadalomtudomány Intézet.
[2] Doktorandusz, Közép-európai Egyetem, Környezettudomány és -politika tanszék.

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 20

ként képzelik ez EU-t; az Unió számukra csak egy képzeletbeli, ködös egység. Másoknak jól meghatározott, részletes elképzelésük van az EU-ról.

A válaszok nagy része (89%) pozitív és kb. 4% nem válaszolt. Mintegy 7% adott negatív választ, például ilyeneket:

– „A régi tagországoknak javára válik az EU, de az újaknak csak káruk származik belőle."

– „Feltételezem, hogy az EU nem lesz jó nekünk."

– „Nagyon nehéz lesz nekünk együttműködni az Unióval."

A pozitív válaszok két csoportba sorolhatók. Az első csoportban a teljesen pozitív, illetve optimista válaszok találhatók; idetartozik a pozitív válaszok kétharmada. A második csoportba a pozitív véleményhez aggályok vagy feltételek társulnak. Íme néhány teljesen pozitív vélemény:

– „Én az Egyesült Államokra gondolok. Az EU hasonló ehhez, csak más fejlődési szakaszban van."

– „...könnyebb közlekedés a tagországok között, toleráns emberek, jobb esélyek",

– „...gazdasági és politikai szövetség" vagy

– „Európa egyetlen nagy állam kellene legyen".

Továbbá itt találunk néhány példát a részben pozitív válaszra:

– „...jobb lehetőségek, de erősebb feltételek",

– „...én azt gondolom, hogy az EU általában előnyös nekünk, de természetesen vannak hátrányai is" vagy

– „...az EU-s országok létrehoztak egy gazdasági fejlődési folyamatot, de összecseng-e vajon ez a folyamat a mi vidékünk sajátosságaival?"

A fentebb említett válaszok alapján arra következtethetünk, hogy az EU-ról alkotott általános vélemény pozitív. Sőt, feltételezhetjük ennek alapján, hogy a válaszadók Románia csatlakozásáról is pozitívan vélekednek.

2. Miként vélekednek a hallgatók Románia csatlakozási folyamatáról?

Egy zárt kérdést intéztünk a hallgatókhoz, hogy kiderítsük a véleményüket az EU-s csatlakozásról: „Országunk lakosai közül vannak, akik támogatják, és vannak, akik ellenzik Románia EU-csatlakozását. Mi az ön álláspontja a csatlakozást illetően?" Felkínáltunk 5 lehetséges választ a „Teljes mértékben egyetértek"-től a „Teljes mértékben ellenzem"-ig tartó skálán, mindezt az 1. táblázatban mutatjuk be. A következő kérdésben arra is kértük a hallgatókat, hogy indokolják meg a válaszukat.

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 21

1. Táblázat: Vélemények Románia EU-csatlakozásáról

Válasz	Gyakoriság (%)
Teljes mértékben egyetértek	35
Részben egyetértek	42
Határozatlan vagyok	10
Részben ellenzem	7
Teljes mértékben ellenzem	6
Összesen	*100*

A válaszadók többsége (77%) egyetért az EU-csatlakozással (35% teljes mértékben, 42% részben). Mindössze 13% ellenzi a csatlakozást (7% részben, 6% teljes mértékben). A hallgatók 10%-a mutatkozott határozatlannak. Mi lehet az alapja ezeknek a válaszoknak? Az előző kérdés valamelyest magyarázattal szolgál: az EU-ról alkotott pozitív vélemény ugyanis megalapozhatja a csatlakozásról és annak következményeiről szóló pozitív vélekedést. A továbbiakban részletesen foglalkozunk a pozitív és negatív csatlakozási vélemények magyarázatával.

Láthattuk, hogy a hallgatók többsége egyetért a csatlakozással. Aszerint, hogy részben vagy teljes mértékben értenek egyet, két csoportba sorolhattuk a pozitív válaszokat. A két csoportot a válaszadók indoklásai jól tükrözik és részletezik.

A „teljes mértékben egyetértek" csoportban a válaszokban remény és vágy kifejezése észlelhető. Íme néhány válasz:

– „A csatlakozás segíti Romániát, hiszen az elmúlt 15 év azt bizonyítja, hogy egyes nehézségekkel nem tud az ország egyedül megbirkózni."

– „...jobb piaci lehetőség különböző termékeknek, pl. zöldség, gyümölcs, gyógynövény",

–„…én csak az EU-ban tudom elképzelni a saját, illetve a gyermekeim jövőjét",

– „…magyasabb életszínvonal, nyitott határok" vagy

– „…az EU egy aranybánya, lehetőséget nyújt arra, hogy megszabaduljunk a jelenlegi korrupt, szegény és túl bürokratikus helyzetből. Ugyanakkor gazdasági fejlődést is jelent a csatlakozás".

Tehát, az elvárásoknak megfelelően, az EU-csatlakozás magasabb életszínvonalat, jobb munkakörülményeket, liberalizált piacot és stabilabb gazdaságot kellene eredményezzen. Továbbá növekednie kellene a személyes biztonságnak, és jobb kilátásokat kellene biztosítani a fiatalságnak.

A második csoportba tartoznak az EU-csatlakozással részben egyetértő válaszok. Leginkább a következő mondattal lehetne jellemezni ezt a csoportot: „…én egyetértek, illetve

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 22

támogatom a csatlakozást, de…". A „de" után csatlakozással járó problémák és aggályok fogalmazódnak meg. Íme néhány példa:

– „…elméletileg egyetértek a csatlakozással, de aggódom a feltételek valós teljesítése miatt",

– „…az EU-tagság jó, de rengeteg új problémát fog hozni",

– „…a csatlakozás kb. ugyanannyi előnyt hoz, mint amennyi hátrányt, de szükséges, mert Románia egyedül nem képes megteremteni egy elfogadható fejlődési szintet" vagy

– „Egyetértek, de aggódom a drágulások miatt (lásd Magyarország)."

Azok a hallgatók, akik nem értenek egyet a csatlakozással, többnyire úgy gondolják, hogy az ország még nincs felkészülve az eseményre, vagy pedig tartanak attól, hogy nem előnyös a csatlakozás Romániának. Íme néhány jellegzetes válasz:

– „Én ellenzem a csatlakozást, mert az EU fejlettségi szintje nagyon eltér a romániaitól."

– „Én ellenzem a csatlakozást, mert így is van elég probléma, és szerintem a csatlakozás csak gyarapítaná a problémákat. Szerintem elsősorban informálni kellene az embereket, a hétköznapi állampolgárok nem sokat tudnak az EU-ról."

– „Az EU nem egy jótékonysági intézmény. Az EU-támogatások elsősorban az Uniónak hasznosak." vagy

– „A régi EU-tagok nem sokat törődnek a romániai emberekkel. Nekünk már nincs remény, legfennebb a következő generációknak."

A csatlakozást ellenző válaszadók többnyire azt állítják, hogy Románia csatlakozási kérelmét azért fogadta el az EU, mert csatlakozás után az Unió majd kihasználja az országot. Sokan írták azt, hogy az állampolgárokat jobban kellene tájékoztatni az EU-ról, illetve arról, hogy mi várható a csatlakozás után. Érthető az információra vonatkozó igény. A jogokat, lehetőségeket és kötelezettségeket ismerve megnő a valószínűsége annak, hogy az állampolgárok kihasználják a lehetőségeket, illetve hogy elkerülik/megoldják az esetleges problémákat.

A hallgatók 7%-a határozatlan a csatlakozást illetően. Ők valószínűleg nem elég tájékozottak ahhoz, hogy döntést hozhassanak.

3. Előcsatlakozási alapok, SAPARD

A csatlakozni kívánó országok elkötelezték magukat, hogy teljesítik az EU által szabott feltételeket. Az említett országok (pl. Románia) felkészülését az EU különböző programokkal támogatta/támogatja. Vajon mennyire tájékozottak a hallgatók ezekről a programokról? Példaként a SAPARD-ot (Special Accession Program for Agriculture and Rural Development) foglaltuk bele a jelen esettanulmányba.

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 23

Célunk volt megtudni, hogy a megkérdezettek ismerik-e a SAPARD-ot, és ha igen, akkor mennyire tájékozottak erről a programról. A megkérdezettek 51%-a azt válaszolta, hogy nem ismeri a SAPARD-ot, 48%-a ismeri, és 1% nem válaszolt. A továbbiakban megkérdeztük azt, aki ismeri a SAPARD-ot, hogy „Fel tud-e sorolni legalább 3 olyan tevékenységi területet, ahol a SAPARD-támogatás igénybe vehető?". A válaszokat a 2. táblázat tartalmazza.

2. Táblázat: Fel tud-e sorolni legalább 3 olyan tevékenységi területet, ahol a SAPARD-támogatás igénybe vehető?

Helyes válaszok száma	Gyakoriság (%)
3 vagy annál több tevékenységi terület	36
2	40
1	15
0	9
Összesen	*100*
*) csak azok a válaszadók, akik ismerik a SAPARD-ot	

A válaszokat csoportosítottuk aszerint, hogy hány helyes példát írt a válaszadó. A hallgatók egyharmada 3 vagy annál több tevékenységi területet tudott megnevezni, ahol igénybevehető a SAPARD. A fennmaradó kétharmad (akik korábban szintén azt írták, hogy ismerik a SAPARD-ot) csak 1 vagy 2 példát írt, sőt 9% egyáltalán nem válaszolt.

A fentebb említett tényekre alapozva megállapíthatjuk: az összes válaszadóból mindössze 17% mutatta azt, hogy ténylegesen ismeri a SAPARD-ot. Ez szomorú eredmény, annál is inkább, hogy a SAPARD témája érinti a hallgatók szakirányát.

4. EU-tájékozottság és önértékelés

Meg szerettük volna tudni, hogy a hallgatók hogyan értékelik a saját EU-tudásukat. Egy zárt kérdést tettünk fel: „Hogyan értékeli ön a saját tájékozottságát az EU-ról? (Kérjük, hogy csak egy választ jelöljön meg!)". Felajánlottunk 5 lehetséges választ a „Nagyon tájékozott vagyok"-tól az „Egyáltalán nem vagyok tájékozott"-ig terjedő skálán. A válaszok gyakoriságát a 3. táblázatban foglaltuk össze.

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 24

3. Táblázat: Hogyan értékeli ön a saját tájékozottságát az EU-ról?

Válasz	Gyakoriság (%)
Nagyon tájékozott vagyok.	0
Jól tájékozott vagyok.	13
Közepesen tájékozott vagyok.	51
Gyengén tájékozott vagyok.	35
Egyáltalán nem vagyok tájékozott.	1
Összesen	*100*

A 3. táblázatból kitűnik, hogy a válaszadók többsége (87%) saját magát közepesen vagy annál gyengébben tájékozottnak tartja. Ezzel szemben mindössze 13% írta, hogy jól tájékozott, és senki (!) sem nyilatkozta, hogy nagyon jól informált. Nem magyarázhatjuk ezt a válaszeloszlást csupán a hallgatók szerénységével; vagyis ebben az esetben információhiányról is szó lehet. Az EU-ról szóló rendszeres oktatás a tanitézményekben, az állandó információs irodák, az elektronikus és nyomtatott anyagok, valamint alkalomszerű kampányok és tanfolyamok javíthatják a helyzetet. Romániában a felsorolt források többnyire rendelkezésre állnak, és mégis információhiány tapasztalható. Ennek a magyarázata valószínűleg abban rejlik, hogy az információterjesztés nem elég hatékony, ugyanis sok esetben hiányzik az igény/akarat az adatok befogadására.

5. Érdeklődés az EU-s hírek iránt

Mindössze a válaszadók 13%-a írta, hogy jól tájékozott az EU-ról, a többiek pedig azt nyilatkozták, hogy közepesen vagy annál gyengébben informáltak. Következésképpen nem volt meglepő, hogy az EU-s hírek iránti érdeklődés viszonylag alacsony. Az érdeklődést egy zárt kérdéssel vizsgáltuk: „Érdeklődik-e az EU-s hírek iránt?”. A kapott eredményt a 4. táblázat tartalmazza.

4. Táblázat: Érdeklődik-e az EU-s hírek iránt?

Válasz	Gyakoriság (%)
Nagyon érdeklődöm	6
Érdeklődöm	43
Mérsékelten érdeklődöm	48
Nem érdekel ez a téma	3
Összesen	*100*

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 25

A táblázatból kitűnik, hogy a válaszadók többsége (97%) valamelyest érdeklődik az EU-s hírek iránt. Látható az is, hogy mindössze 3% volt a teljesen közömbösek aránya. Ellenben, ha megfigyeljük, hogy a válaszadók közel fele (48%) mérsékelten érdeklődik a hírek iránt, akkor a kapott eredmény nem egyértelműen pozitív, és a helyzet javításra vár.

6. A csatlakozáshoz kapcsolódó előnyök és hátrányok

Megvizsgáltuk, hogy miként vélekednek a hallgatók a csatlakozáshoz kötődő előnyökről és hátrányokról. Egy zárt kérdést intéztünk a hallgatókhoz: „Előbb vagy utóbb Románia az EU teljes jogú tagjává válik. Kérjük, hogy mérlegelje az előnyöket, ill. hátrányokat, majd jelölje meg az ön véleményéhez legközelebb álló kijelentést az alábbi mondatok közül"; 5 lehetséges választ ajánlottunk fel. Az eredményeket az 5. táblázatban mutatjuk be (itt jelezzük, hogy ez a felmérés és elemzés a csatlakozás előtt történt).

5. Táblázat: Vélemények a csatlakozáshoz kapcsolódó előnyökről és hátrányokról

Válaszok	Gyakoriság (%)
Több előnyt, mint hátrányt jelent a csatlakozás.	39
Ugyanannyi előnyt, mint hátrányt jelent a csatlakozás.	19
Több hátrányt, mint előnyt jelent a csatlakozás.	20
Nem tudom eldönteni.	22
Közömbös vagyok.	–
Összesen	*100*

A megkérdezettek több mint fele (58%) pozitívan gondolkodik az EU-tagságról. Ők úgy vélik, hogy az EU-csatlakozásnak ugyanannyi vagy több előnye van, mint hátránya. Továbbá látható, hogy egyetlen válaszadó sem közömbös ebben a témában. Ugyanakkor a 22% határozatlan válaszadó, illetve a 20%, a csatlakozásról negatívan vélekedő hallgató azt sugallja, hogy aggodalom és kritika is létezik a csatlakozást illetően.

7. Mely területeken van Románia leginkább érintve, legkevésbé felkészülve?

Sok válaszadó, köztük olyanok is, akik egyetértettek a csatlakozással, úgy vélekedtek, hogy Románia nincs eléggé felkészülve a csatlakozásra. Nyílt kérdést intéztünk a hallgatókhoz, hogy részletesebben megvizsgáljuk az ország felkészültségéről alkotott véleményüket, illetve tudásukat: „Ön szerint melyik területeken (mezőgazdaság, környezetvédelem, egészségügy stb.) van Románia leginkább érintve, illetve legkevésbé felkészülve az EU-csatlakozásra?"

Mindössze a válaszadók 11%-a válaszolt „nem tudom"-mal vagy nem adott választ. A többiek (89%) legalább egy területet megneveztek. A legkevésbé felkészült területnek bizo-

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 26

nyult a környezetvédelem, a mezőgazdaság, az egészségügy, az oktatás, illetve a jogrendszer. A legfelkészültebbek között főleg az oktatást és a jogi rendszert említették. Az, hogy a legfelkészültebbnek és legfelkészületlenebbnek tartott területek részben egybeesnek, egyrészt tájékozatlansággal, másrészt az eltérő/változó médiában megjelenő véleményekkel magyarázható.

8. Következtetés

A megkérdezettek nagy többsége érdeklődik az EU, illetve az ahhoz kötődő események/hírek iránt, ellenben ez az érdeklődés gyakran mérsékelt. A hallgatók önértékelése, valamint a tudásukat tükröző válaszaik egyaránt azt mutatják, hogy az EU-tájékozottságuk nem teljes (még). Aggódás és kritika ugyan megfogalmazódik az EU-t és a csatlakozást illetően, de a pozitív vélemények egyértelműen dominálnak.

Irodalomjegyzék

Bryman, A.: *Social Research Methods.* Oxford, University Press, 2004.
European Union (EU): *Gateway to the European Union.*
Haris, J.: *Kontrolle des Interviewerhaltens.* Stuttgart: Hohenheim University. 1998
Ministry of European Integration (Romania) www.mie.ro
Vincze, M.: *Régió és vidékfejlesztés.* Kolozsvár, Presa Universitară Clujană, 2000.

Köszönetnyilvánítás

Köszönet *Dr. Vincze Máriának* (Babeș–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár) és *Kentelky Endre úrnak* (Szent István Tudományegyetem, Nyárádszereda) a kérdőívek kitöltésében nyújtott segítségért.

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 27

1. Függelék:

Universität Hohenheim, Stuttgart
Institut für Sozialwissenschaften des Agrarbereichs

Kérdőív: **Vélemények Románia EU-csatlakozásáról, többek között vidékfejlesztési szempontból**
Projektvezetők: Dr. Haris Jósef és Incze Réka

Ez a kérdőív néhány EU-val kapcsolatos kérdést tartalmaz. Elsősorban az egyetemisták és az oktatóik véleményét szeretnénk kikérni. Nagyon megköszönnénk önnek, ha mintegy 15–20 percet fordítana kérdőívünk kitöltésére. Válaszait természetesen névtelenül és diszkréten kezeljük. Kérjük tehát, hogy őszintén válaszoljon a kérdésekre.

1. Mire gondol ELSŐSORBAN, amikor azt hallja, hogy „Európai Unió”? Kérjük, hogy foglalja össze néhány szóban a válaszát!

.....
.....
.....

2. Hogyan értékeli ön a saját tájékozottságát az EU-ról? (Kérjük, hogy csak egy választ jelöljön meg!)

- ☐ Nagyon tájékozott vagyok.
- ☐ Jól tájékozott vagyok.
- ☐ Közepesen tájékozott vagyok.
- ☐ Gyengén tájékozott vagyok.
- ☐ Egyáltalán nem vagyok tájékozott.

3. És most néhány személyes adat:

Kora: ……..
Neme: ..... Férfi ..... Nő
Ön ..... oktató vagy ..... diák?

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 28

Hol tanul vagy oktat?
Város: ……..
Egyetem: …….
Szak: ……

Ha ön diák: hányadik félévnél tart? .....
Mezőgazdasággal foglalkozó családhoz tartozik-e ön?
..... Igen ..... Nem

4. Érdeklődik-e az EU-s hírek iránt? (Kérjük, hogy csak egy választ jelöljön meg!)
..... Nagyon érdeklődöm.
..... Érdeklődöm.
..... Mérsékelten érdeklődöm.
..... Nem érdekel ez a téma.

5. Országunk lakosai közül vannak, akik támogatják, és vannak, akik ellenzik Románia EU-csatlakozását. Mi az ön álláspontja a csatlakozást illetően? (Kérjük, hogy csak egy választ jelöljön meg!)
..... Teljes mértékben egyetértek.
..... Részben egyetértek.
..... Határozatlan vagyok.
..... Részben ellenzem.
..... Teljes mértékben ellenzem.

6. Kérjük, hogy indokolja meg röviden az 5. kérdésre adott választ.
.....
.....
.....

7. Előbb vagy utóbb Románia az EU teljes jogú tagjává válik. Kérjük, hogy mérlegelje az előnyöket, ill. hátrányokat, majd jelölje meg az ön véleményéhez legközelebb álló kijelentést az alábbi mondatok közül: (Kérjük, hogy csak egy választ jelöljön meg!)
..... Több előnyt, mint hátrányt jelent a csatlakozás.
..... Ugyanannyi előnyt, mint hátrányt jelent a csatlakozás.
..... Több hátrányt, mint előnyt jelent a csatlakozás.

ujforum_60.qxp 1/19/2007 3:23 PM Page 29

..... Nem tudom eldönteni.

..... Közömbös vagyok.

8. Kérjük, hogy röviden indokolja meg a 7. kérdésre adott válaszát!

.....

.....

.....

9. Ismeri- e a SAPARD-ot?

..... Igen -> *tovább a 10. kérdéstől.*

..... Nem -> *tovább a 11. kérdéstől.*

10. Ha a 9. kérdésre „Igen"-nel válaszolt:

Fel tud-e sorolni legalább 3 olyan tevékenységi területet, ahol a SAPARD-támogatás igénybe vehető?

NEM.

IGEN: 1. .....

2. .....…

3. .....…

11. Ön szerint melyik területeken (mezőgazdaság, környezetvédelem, egészségügy stb.) van Románia leginkább, illetve legkevésbé felkészülve az EU-csatlakozásra?

Leginkább: .....

.....

Legkevésbé: .....

.....

Köszönjük az együttműködést!